

Характеристика основних дидактичних принципів

▣ *Дидактичні принципи -*

- це основоположні ідеї, що пронизують усі рівні й компоненти освіти та засвідчують їх системну цілісність.

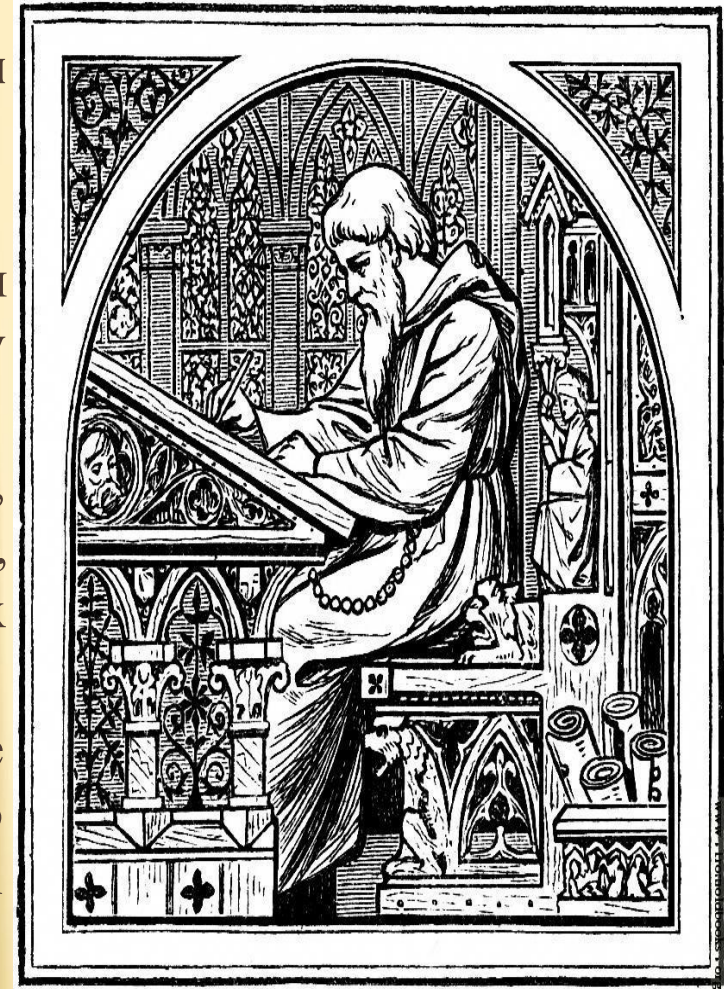
Дидактичний принцип — категорія історична.

Дидактичні принципи визначаються:

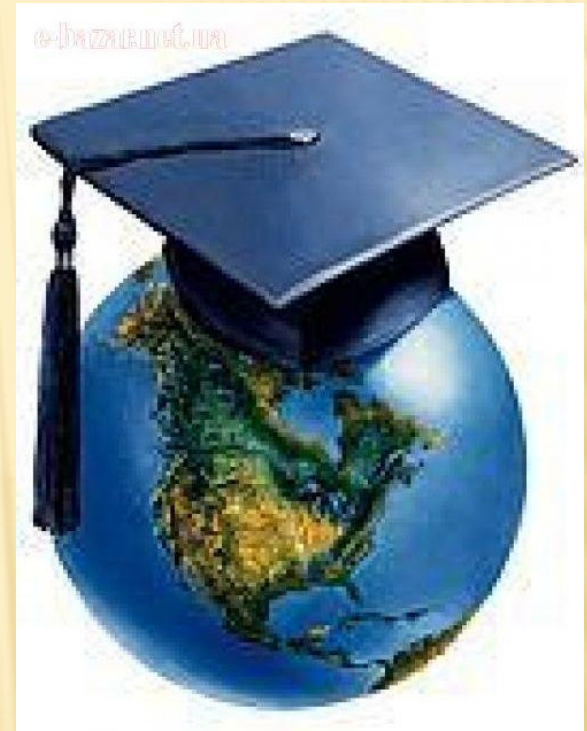
а) соціальним замовленням, яке змінюється залежно від змін у соціально-економічному житті;

б) станом загальнонаукових досліджень, зокрема, у ділянці психології, філософії, соціології, змісту окремих навчальних предметів тощо;

в) власне практикою процесу едукації, яка не лише апробує вартість того чи іншого принципу, але й підказує напрями пошуків їх варіантів відповідно щодо часу.

Проблемою формування і класифікації дидактичних принципів займалися як зарубіжні (*Я. Коменський, Й. Песталоцці, Й. Гербарт, Ж.-Ж. Руссо*), так і українські педагоги, зокрема, *К. Ушинський та його послідовник Г. Ващенко*. Як приклад цього класичного підходу наведемо перелік принципів дидактики, запропонований Г. Ващенко у його відомій праці «Загальні методи навчання».

ПРИНЦИП СИСТЕМАТИЧНОСТІ

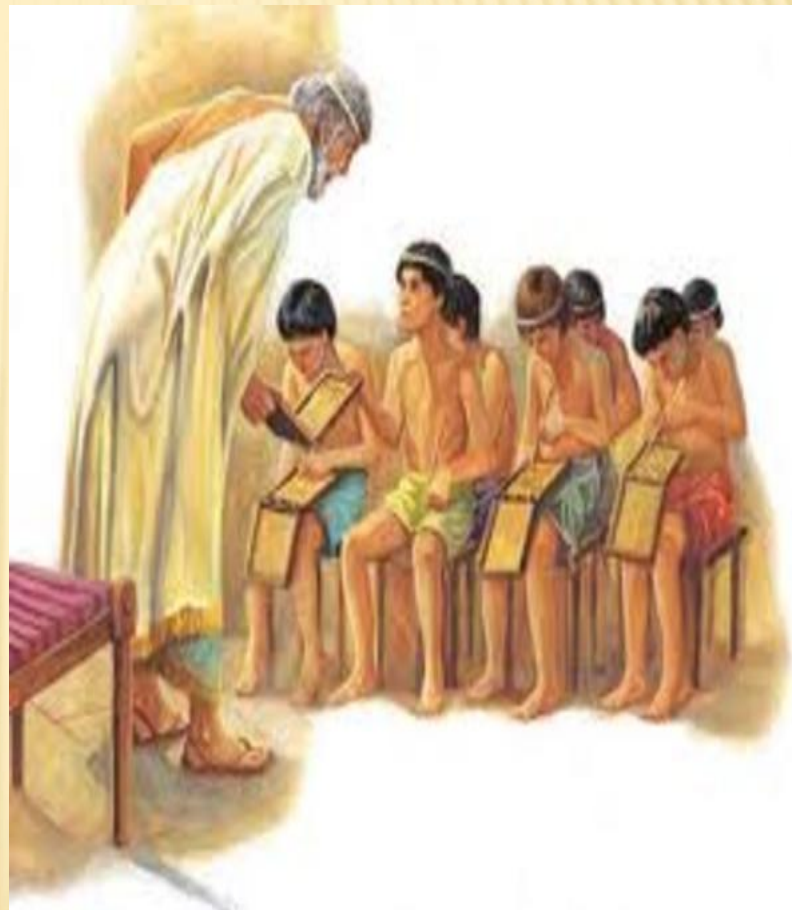
органічно пов'язаний з науковістю знань; їх системність зумовлює цілісність уявлень. Цей принцип вимагає, щоб у засвоєнні знань враховувалися як послідовність та доступність викладу, так і зв'язок предмета з іншими дисциплінами.

Принцип систематичності стосується і технології навчання (урахування досвіду дітей тощо).

ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ

сформульований Й. Гербартом, але ще раніше запропонований Сократом. Побудоване згідно з ним навчання сприяє становленню світогляду і впливає на поведінку людини.

Г. Ващенко наголошує на завданнях виховання української молоді, особливо беручи до уваги, що досі його національний зміст перекручувався і руйнувався. Однією з передумов застосування принципу виховуючого навчання є (на його думку) висока патріотична налаштованість учителя.

ПРИНЦИП ЗВ'ЯЗКУ НАВЧАННЯ З ЖИТТЯМ

- ▣ Передаючи молодому поколінню досвід минулого, школа часто відстає від потреб життя. При спокійному розвитку культури це навіть не дуже помітно. Ці явища, проте, виявляють себе гостріше за умов бурхливих змін у житті й зумовлюють іноді навіть появу нових типів шкіл, які забезпечують дітям необхідні практичні уміння та навички. Акценти щодо зв'язку навчання і практичного життя помітні вже у Джона Локка та Руссо. Згодом ця ідея призвела і до поєднання навчання та праці — до трудової школи, — що користувалася популярністю у XIX і XX ст. (Г. Кершенштайнер, Дж. Дьюї та ін.), хоча успішно реалізована не була. Особливий погляд тут мав Дьюї, який низько оцінював словесні знання (вважав їх допоміжним чинником) і наголошував, що саме праця здатна удосконалити якості вдачі й інтелекту.
- ▣ Певні намагання наблизити навчання до праці робилися і в радянській школі, але позитивних результатів це не дало.
- ▣ Григорій Ващенко пропонує визнати цей принцип, але по-різному застосовувати його щодо різних типів шкіл — одним чином у загальноосвітній, а іншим — у професійно-технічній. Крайнощі у застосуванні цього принципу вважає небезпечними. Людина не може формуватися поза практикою життя, але крайній практицизм руйнує її духовність, негативно позначається на її натурі.

ПРИНЦИП АКТИВНОСТІ

Різні системи освіти — авторитарна і демократична — по-різному трактують цей принцип. Бо якщо працює вчитель, то учні, слухаючи його, можуть бути і "активними", і "пасивними". Тут потрібні додаткові зусилля для їх "активізації". Якщо ж учень на уроці є суб'єктом діяльності, то самий процес його діяльності не дозволяє йому бути "пасивним". Г. Ващенко наголошує, що "вищі форми інтелектуальних процесів характеризуються активністю і без неї неможливі". Зусилля вчителя за всіх випадків повинні сприяти лише підвищенню напруги в діяльності учня, але не за рахунок власної енергії, а шляхом доброї "режисури" навчального процесу, бо "високий рівень активності учителя призводить до пасивності учня". Кожен з них — і учитель, і учні — повинні бути активними, але по-різному. Перший — в організації навчання, другий — у вирішенні навчальних задач, у власному творчому пошуку.

ПРИНЦИП ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ

очевидно, тісно пов'язаний з принципом природовідповідності, бо природа людини — завжди індивідуальна. Цей принцип скерований проти шаблонності й стандартизації навчання. Він дає критичну оцінку фронтальним формам роботи, коли вчитель сам виконує найбільшу працю в класі, орієнтується на "пересічного", абстрактного учня. За таких умов на уроці нудьгує сильний учень і безнадійно відстає слабший. На думку Г. Ващенко, саме цим породжене явище масового відставання одних учнів та руйнування здібностей і марнування талантів — інших.

ПРИНЦИП НАОЧНОСТІ

Його формулювання запропонував ще Я. Коменський. Наочне навчання передбачає, що у процесі пізнання повинні застосовуватися різні відчуття, в тому числі шляхом зорового сприймання. Сприйняті речі, вважає Г. Ващенко, залишають у нашій свідомості певні образи, уявлення. На їх основі й розвиваються вищі форми мислення. Особливо це стосується дитинства, коли один лише вербальний спосіб подачі інформації сприяє формуванню так званого вербального типу мислення, що характеризується поверхневістю і неповною відповідністю між словом і думкою

-
- Такими є основні принципи, пропоновані класичною педагогікою. Зрештою, крім них, в історії педагогіки, особливо останнього часу, пропонувалися також: принцип свідомості, принцип доступності, принцип емоційності, принцип міцності знань, принцип оптимізації навчально-виховного процесу, і навіть принцип «нетрадиційності системи навчання».

**Дякую
за увагу!**